

creus; creus fetes de bona fe amb escarpra i martell, unes més grans que altres, aprofitant tots els petits espais per enquivir-n'hi una més. El baix relleu, per dir-ho així, de les creus, és en forma de tascó acabat per un pla en minvell, la qual cosa els hi dona l'aspecte de creus de Malta.

Els vells que la coneixen, i dic això perquè per molts és desconeguda (ja perquè tingui poca importància, ja perquè és un lloc salvatge), menys pels caçadors perquè es diu que és una excel·lent parada de conills. Diuen que fou posada pel dimoni; que si és d'un afusellament que s'hi féu de vandolers, etz etz. Una vella ens explicà textualment: "Jo no sé res, la sogra que morí a 88 anys i en fa 40 que és morta, deia que el seu padrí (l'avi) explicava que les creus hi eren per treure els dimonis que a les dotze de la nit hi feien gat-zara, que s'hi sentien molts terratremols i pudor i que tothom que s'hi acostava no en tornava"; després afegí: "me'n recordo que una vegada hi anaren uns valents i a casa mateix vam tenir que retornar-los; uns desmaiats i altres amb caguetes... diuen que hi han unces enterrades i que a la nit s'hi sent molt de vent i sorolls, tot això ho diuen sap... el que si és veritat que les creus roden, que vostès no les contaran pas, perquè tot contant-les s'hi perdran perquè sempre roden."

El mateix, amb més o menys fantasia, ens ho han anat contant tots quants ens ha sabut donar raó d'ella.

Vista la pedra, examinat el lloc, etz. en dedueixo, que poca cosa representa tot plegat, que difícilment fou un lloc d'afusellament de lladres; és massa lluny del poble. El més probable és que allí es donés un combat i trobant-se l'enemic empenyut del cantó de Llambilles, emprenent retirada fos enclofat en la recolzada natural de la muntanya i sortint més enemics per sobre la carena quedessin encerclats i afusellats sens compassió tots fins un, i, més tard en recordança del combat, un individu hi anà amb una escarpra i martell, gravà un número X de creus per a perpetuar una memòria extingida massa aviat. Ara que una batalla fou, i contra qui? Els carlins o els francesos quasi no podia ésser a jutjar per l'explicació de la vella, que deia: en fa quaranta que la sogra morí i en tenia 80. El seu avi que ho explicava en deuria tenir almenys 60; ja ens en enem cap als 188 ó 200 anys enrera... Jo opino que no fos de la guerra dels remences?

En quan a sorolls deixem-ho amb la formosor de llegenda, i en quant a les unces... es veu que darreramet uns carboners que per allí acampaven volgueren trobar-les i a cops de magall n'enderrocaren un tros... i no trobaren unces.

Escrit pel recordat JOAN GENER i ROCA.

Cassà de la Selva - Agost del 1924

